

Rispje en Siedzje

Wat bereikt is in de Lectoraten Frysk & Meartaligens en
Taalgebruik & Leren in de jaren 2010–2018.

En wat gaat volgen vanaf 2019 in het Lectoraat
Meertaligheid & Geletterdheid.

**Eindredactie Reitze Jonkman
en Alex Riemersma**

12. Dialogisch onderwijs in meertalige contexten

Joke van Balen, Liesbeth de Boer, Valery Braet, Sjoeke Faase, Tiemen Groen, Anke Herder, Frans Hiddink, Gerrit Hoekstra, Tessa Nolles, Maaïke Pulles, Klarinske de Roos, Janke Singelsma, Eabele Tjepkema, Nynke Anna Varkevisser, Jolanda Verhoef en Albert Walsweer

"The limits of my language mean the limits of my world." (Wittgenstein)

Inleiding

In dit artikel wordt het gedachtegoed van het lectoraat Taalgebruik & Leren beschreven. Vanuit de probleemstelling en de centrale uitgangspunten, besteden we aandacht aan onze werkwijze, kijken we terug op de periode 2010-2018 en formuleren we ambities voor de toekomst. Onze bedoeling is om vanaf 2019, in een nieuw lectoraat, een bijdrage te blijven

leveren aan de kwaliteit van de lerarenopleiding en de kwaliteit van de onderwijspraktijk (po, vo en mbo). Onze uitdaging voor de toekomst is om **dialogisch onderwijs in meertalige contexten**¹ te blijven realiseren.

De grondlegger van het gedachtegoed van ons lectoraat is onze lector en inspiratiebron Jan Berenst. Hij ging in augustus 2018 met pensioen. Dit artikel, dat is ontstaan uit een aantal gezamenlijke denk- en schrijfsessies in de kenniskring, bouwt voort op dat wat we de afgelopen jaren samen met hem hebben ontwikkeld en geeft richting aan de toekomst van de onderzoeksgroep.

¹ Dialogisch onderwijs verwijst naar een onderwijstheorie waarin interactie een centrale rol speelt, zoals *dialogic inquiry* (Wells, 1999), of *dialogic education* (Wegerif, 2007). Alexander (2006) stelt dat het gaat om een doelgerichte en gezamenlijke onderneming gericht op het opbouwen van kennis, waarbij men over en weer op elkaar reageert en tegelijkertijd ondersteunt.

Uit Taalgebruik in de klas, als basis voor kennisconstructie (lectorale rede van Jan Berenst, 2012): "Het lectoraat wil bijdragen aan de versterking van de taalvaardigheid van kinderen en aan het verbeteren van de leerresultaten in geïntegreerd taal- en wereldoriëntatie-onderwijs. Het praktijkonderzoek richt zich op het optimaliseren van manieren waarop kennisconstructie plaatsvindt in interactie en in lees- en schrijfvacaties".

Behalve bovenstaande doelstellingen gaat het hier om een inleidend artikel, waarin wordt verwezen naar de andere inhoudelijke bijdragen van kenniskringleden aan deze bundel. Sinds kort is er ook een website met informatie over onze onderzoeksprojecten: interactieindeklas.com.

Probleemstelling (de opdracht)

Het lectoraat Taalgebruik & Leren is gestart in 2010 met de opdracht om een bijdrage te leveren aan het oplossen van een aantal problemen in het onderwijs. We constateerden dat scholen eenzijdig gefocust waren op prestaties. Daarnaast richtte de werkwijze in de klas zich veelal op de kenmerken van individueel leren, op deelvaardigheden en directe instructie. Ook nu heeft het onderwijs nog altijd een sterk instructief karakter, zoals dat is beschreven door bijvoorbeeld Wells (1999), Cazden (2001) en Alexander (2017) en is er nauwelijks sprake van leerzame, betekenisvolle, of dialogische interactie in de klas.

In de context van opbrengstgericht werken hebben kleine (meertalige) scholen het extra

zwaar, omdat zij werken met meerdere, zeer heterogene groepen in één klas. De prestatiegerichte werkwijze gaat ten koste van de kwaliteit van interactie en daarmee ten koste van de kwaliteit van leren en lesgeven. Daarom hebben we in een interventieprogramma (*Ruimte voor Leren*) met leerkrachten gekozen voor een meer leerling-gecentreerde benadering, waarin groepjes kinderen voor langere tijd werkten aan eigen onderzoeksvragen. In eerste instantie bleek echter dat ook na invoering van deze nieuwe aanpak de interactie *monologisch* en *beperkt-interactief* van aard bleef. Pas na gerichte interventies kregen de gesprekken in de klas structureel een *dialogisch* karakter (Walsweer, 2015). Voor duurzame veranderingen in het onderwijs is het noodzakelijk om expliciet aandacht te hebben voor het veranderen van patronen van interactie. Wanneer leerkracht en leerlingen in staat zijn de interactie in de klas aan te passen aan het specifieke doel van een gesprek, of lesactiviteit, dan zal dat niet alleen de kwaliteit van het leren bevorderen, maar ook de kwaliteit van de taalvaardigheidsontwikkeling.

Uitgangspunten en thematiek van het lectoraat

Het centrale begrip van waaruit ons onderzoek start, is interactie, of eigenlijk *dialogische interactie*. Het leren vindt altijd plaats in interactie, in sociale, culturele praktijken. In dialogische interactie construeren leerlingen gezamenlijk nieuwe kennis en ontwikkelen ze tegelijkertijd hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden (Herder, 2018a, 2018b; Hiddink, *in press*; Pulles, *submitted*). Dat zou bij voorkeur moeten plaatsvinden in een context van onderzoekend leren, waarbij leerlingen in een *knowledge building*

environment (Bereiter, 2002) gezamenlijk en in interactie werken aan eigen vraagstukken en ideeën. Juist zulke onderwijsvormen creëren contexten, waarin het leren van een taal op een *culturele manier* (Gee, 2004) gebeurt en daarmee aansluit bij de taalontwikkeling van kinderen. Daarom moet het volgens Wegerif (2013) in het onderwijs gaan om "education for dialogue" en om "education through dialogue". De kwaliteit van het onderwijs wordt dus in hoge mate bepaald door de kwaliteit van interactie. Uit internationaal onderzoek (bijv. Wells, 1999; Mercer, 2005) en ook uit ons eigen onderzoek (zie: interactieindeklas.com/publicaties/), weten we dat de kwaliteit van interactie sterk kan verschillen. Klassikale interactie, tussen de leerkracht en de leerlingen, is bijvoorbeeld vaak vooral alleen maar monologisch en/of beperkt-interactief van aard. Dat betekent dat de leerkracht het onderwerp van gesprek bepaalt, alle vragen stelt en de antwoorden van leerlingen als goed of fout evalueert. Ook de gesprekken tussen leerlingen onderling (= peer interactie), tijdens het samenwerkend leren, zijn zonder aandacht voor de interactie nauwelijks profijtelijk voor de taal- en denkontwikkeling (Hogan, Natasi & Pressley, 1999). Wanneer leerkrachten echter in staat zijn de manier van gesprekken en de kwaliteit van interactie te bediscussiëren met kinderen, blijken de gesprekken dialogischer te verlopen. Deze ontwikkeling is van groot belang, omdat veel onderzoek duidelijk maakt dat dialogisch onderwijs, zowel tussen kinderen onderling, als met de leerkracht, bijdraagt aan de cognitieve ontwikkeling en redeneervaardigheden en bovendien aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en de identiteitsvorming (Van Veen & Van Oers, 2017).

Het verbeteren van de kwaliteit van interactie komt echter niet automatisch tot stand. Zulke interacties moeten namelijk bewust gerealiseerd worden door leerkrachten. Onduidelijk is echter hoe leerkrachten dit langdurig kunnen vormgeven. Daarom willen wij samen met leerkrachten en studenten zoeken naar manieren om de kwaliteit van interactie in de klas blijvend te versterken. Het versterken van interactie in bestaande sociale, culturele praktijken betekent in deze regio ook dat we gericht zijn op het verbeteren van geletterdheidspraktijken en dat we de meertalige context erkennen. Het moge duidelijk zijn dat het vliegwiel voor het verbeteren van de kwaliteit van leren én lesgeven wat ons betreft altijd dialogische interactie is en daarom ook het centrale object van het praktijkgerichte onderzoek.

Samenvattend werken we vanuit de volgende **ontwerpprincipes**:

- We werken samen met leerkrachten (in opleiding) aan de verbetering van de *kwaliteit van interactie* in de klas, uitgaande van een sociaal-culturele context waarin:
 - de interactie tussen leerkracht en leerlingen vooral dialogisch van aard is;
 - de interactie tussen leerlingen onderling vooral exploratief is (Mercer, 2005).
- Dialogische interactie vindt bij voorkeur plaats in een *knowledge building environment* (Bereiter, 2002):
 - er is veel aandacht voor onderzoekend en ontwerpend leren;
 - leerlingen construeren gezamenlijk kennis en ontwikkelen tegelijkertijd hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid.

- Leerlingen groeien op in een *meertalige context*: alle in de klas aanwezige talen vormen een bron van leren en zijn richtinggevend in de manier waarop we het taalonderwijs inrichten;
- Bestaande *geletterdheidspraktijken* worden versterkt, met in het bijzonder aandacht voor leerlingen/studenten die moeite hebben om deel te nemen aan de gevarieerde en vaak complexe geletterdheidspraktijken in de moderne samenleving;
- Interventies leiden tot *blijvende veranderingen* in de klas, duurzame professionalisering van leerkrachten, tot inbedding in het onderwijsprogramma van de pabo en tlo, ontwikkeling van leermiddelen/didactische hulpmiddelen etc.
- Het onderzoek en de werkwijze past bij de principes van *Design Based Education* (DBE) van de hogeschool NHL Stenden, als onderdeel van de *Vital Regions*.

Focus van het onderzoek

De **onderzoeksstrategie** van het lectoraat is *Educational Design Research* (Van den Akker e.a., 2006), of praktijkgericht (ontwerp) onderzoek (Van Aken & Andriessen, 2011) en betreft meestal gestructureerde observatie van interactie in de klas. Samen met leerkrachten en studenten zijn we gericht op het verkrijgen van inzicht en het verbeteren van de interactie in de klas, ook m.b.t. *samen lezen* en *samen schrijven*. De observaties zijn gebaseerd op **onderzoeksmethoden** zoals de conversatieanalyse, of interactieanalyse, maar ook op *Prominent Feature Analysis* (Linthorst, Pulles & Faasse, 2013). Binnen het ruime kader van DBE en praktijkgericht (ontwerp)onderzoek levert dit de volgende type **beroepsproducten** op:

- Analyses
- Adviezen
- Ontwerpen & Producten
- Didactisch handelen (bijvoorbeeld in de vorm van trainingen)

De kracht van interactieanalyse is dat de kwaliteit van onderwijs zichtbaar kan worden gemaakt. Op basis van observaties en microanalyses van gesprekken in de klas (conversatieanalyse) kunnen zo concrete en praktijkgerichte uitspraken worden gedaan rond abstracte concepten als bijvoorbeeld 'de kwaliteit van interactie in de klas', 'de kwaliteit van (gezamenlijke) kennisconstructie', van het proces van 'socialisatie & subjectificatie' (Biesta, 2015), van 'eigenaarschap' en 'autonomie' etc.

Door zulke analyses van interactie in de klas te combineren met allerlei aspecten van praktijkgericht (ontwerp) onderzoek (PGOO) kunnen interventies, concrete werkwijzen, materialen en instrumenten worden ontwikkeld samen met de onderwijspraktijk ten behoeve van het verbeteren van die onderwijspraktijk.

Opbrengsten

In de afgelopen jaren hebben we veel ervaring, kennis, inzicht en vaardigheden opgedaan in manieren om de kwaliteit van interactie te verhogen, zodat het bijdraagt aan leren en taalvaardigheidsontwikkeling, door samen met leerkrachten en studenten vormen van interactie in hun klas te analyseren. We zijn erin geslaagd om de zogenaamde interactionele praktijken te veranderen of te verrijken, veelal binnen een context van onderzoekend leren. Daarnaast hebben we veel projecten uitgevoerd met subsidies van diverse nationale en regionale

partners. Dit heeft geleid tot de volgende type opbrengsten. Een selectie van die opbrengsten is uitgewerkt in artikelen ten behoeve van deze bundel:

- Promoties, publicaties en presentaties
 - *Geletterdheid en Mondeling Taalgebruik: Samenhang en Onderscheid*, Jan Berenst
 - *Praktijkgericht (ontwerp)onderzoek in een DBE-atelier*, Albert Walsweer
 - *Veranderingen in besluitvormingsinteracties in groepswork van kleuters*, Frans Hiddink
- Projecten, scholing & coaching
 - *De Taalronde in een meertalige context*, Klarinske de Roos
 - *Taal yn Byld: aandacht voor moedertalen in het basisonderwijs*, Janke Singelsma & Maaïke Pulles

- Trajecten in de lerarenopleiding
 - *Minor Taalontwikkend Leren*, Sjoëke Faase
- Instrumenten
 - *Observeren en (zelf)evalueren van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid*, Maaïke Pulles & Anke Herder
- Curriculumontwikkeling
 - *Taalplan Frysk: ambysjes wiermeitsje*, Nynke Anna Varkevisser, Albert Walsweer en Tiemen Groen.

Kijk op interactieindeklas.com voor een uitgebreid overzicht en concrete voorbeelden van (recente) opbrengsten.

Ruimte voor leren. Uitgevoerd door Albert Walsweer, afgerond in 2015.

Kleine scholen, door buitenstaanders meestal als kwetsbaar en potentieel zwak afgeschilderd, blijken in de praktijk een zeer krachtige leeromgeving te kunnen bieden. *Ruimte voor leren* beschrijft een interventie waarbij het werken in combinatieklassen, met voor iedere klas aparte programma's, is doorbroken. Leerkracht en leerlingen werkten gezamenlijk gedurende drie jaar (klassikaal en in kleine groepjes) aan zes projecten van drie weken. De aandacht in het onderzoek is vooral gericht op de rol van taalgebruik in processen van gezamenlijke kennisconstructie. Een van de belangrijkste uitkomsten is dat klassikale interactie in de klas vrijwel altijd

instructief van aard is. Ook wanneer leerlingen in projecten bezig in het kader van onderzoekend leren verloopt de interactie tussen leerkracht en leerlingen in een *beperkt interactief participatiekader*. Pas na een interventie verschuift dit naar een meer *dialogisch participatiekader*, waarbinnen leerlingen veel meer ruimte krijgen om gezamenlijk kennis te construeren.

Dialogisch lezen en gezamenlijke kennisconstructie. Lopend onderzoek, uitgevoerd door Maaïke Pulles.

Kinderen die in groepjes onderzoekend leren, gebruiken vaak teksten (digitaal of op papier) om antwoord te vinden op hun onderzoeksvragen. Wanneer kinderen dit samen doen

en daarover gesprekken voeren waarin ze gezamenlijk lezen en denken, spreken we van *dialogisch lezen*. Door middel van conversatie-analytisch onderzoek proberen we inzicht te krijgen in dit type interactie tussen kinderen. De belangrijkste vraag hierbij luidt: hoe komen kinderen in gesprekken rondom (informatieve) teksten gezamenlijk tot kennisconstructie? Het onderzoek laat zien hoe kinderen tijdens het dialogisch lezen gezamenlijk relevante informatie selecteren, hoe ze omgaan met begripsproblemen (onbekende woorden) die zich tijdens het lezen voordoen en hoe het bespreken van begrip van tekst kan leiden tot gezamenlijke kennisconstructie.

Interactie tijdens gezamenlijke schrijftaken.

Door Anke Herder, af te ronden in 2019.

In mijn promotieonderzoek analyseer ik via de methode van Conversatie Analyse de interactie van kinderen uit midden- en bovenbouw van het basisonderwijs, die samen aan het schrijven zijn in de context van onderzoekend leren.

De leerlingen werken in duo's of groepjes aan verschillende schrijfproducten, zoals een brief, interviewvragen, aantekeningen, ondertekeningen op een poster of tekstjes voor een presentatie.

Door hun gesprekken te analyseren, probeer ik meer zicht te krijgen op (i) hoe leerlingen samen zo'n tekst tot stand brengen, aan de hand van voorstellen die ze elkaar doen, (ii) hoe ze tijdens zo'n schrijfproces reflecteren op de keuzes die ze als schrijvers moeten maken, (iii) hoe en waarom kinderen kennis over het onderwerp aan elkaar tonen en (iv) of er sprake is van gezamenlijke kennisconstructie, waarbij met name gekeken zal worden naar de wijze waarop ideeën veranderen.

Problemen oplossen in de kleuterklas. Uitgevoerd door Frans Hiddink, af te ronden in 2019. De vaardigheid om in kleine groepjes met andere kinderen problemen op te lossen, draagt bij aan het leren van kinderen, mits het overleg kwalitatief verloopt. In een meerjarig onderzoeksproject (vergelijkbaar met Ruimte voor Leren) hebben we samen met leerkrachten in een aantal onderzoeks rondes onderzocht onder welke condities het overleg tussen kleuters in kleine groepjes in de klas bevorderlijk is voor leren en taalvaardigheidsontwikkeling. We hebben vooral gekeken naar de manieren waarop jonge kinderen met elkaar en met de begeleidende leerkracht problemen oplossen en argumenteren.

Hoe stimuleer je leerlingen om zich uit te spreken?

Uitvoering door Joke van Balen.

Goed onderwijs speelt zich af in drie doeldomeinen: kwalificatie, socialisatie en subjectificatie (Biesta, 2012). Voor het laatste doeldomein is het van belang dat leerlingen zich uitspreken vanuit hun unieke mens-zijn. Dit zijn situaties binnen de les waarin er een vraag wordt gesteld aan *jou* en aan niemand anders. Het gaat erom wat *jij* te zeggen hebt (Levinas, 1989a – p.107). Dit staat haaks op vragen die kinderen kunnen beantwoorden vanuit hun rol als leerling, waarbij het niet gaat om *wie* iets zegt, maar *wat* er gezegd wordt (Lingis, 1994). De vraag is hoe kunnen (toekomstige) leraren, leerlingen stimuleren om zich als subject uit te spreken? Uit, voor dit onderzoek gehouden leerling-*enquêtes* (302 leerlingen) blijkt namelijk dat een ruime meerderheid van de leerlingen zich *soms* tot *nooit* (80%) uitspreekt tijdens de les Nederlands.

Het didactisch ontwerponderzoek wordt (deels) uitgevoerd door studenten Nederlands van de lerarenopleiding. Op acht verschillende VO-scholen wordt in twee rondes een aanpak uitgevoerd (groepsopdrachten en klassengesprekken), waarin leerlingen worden gestimuleerd om zich uit te spreken. De uitvoeringen van het ontwerp zijn gefilmd en worden geanalyseerd middels de methode van de conversatieanalyse.

Samenhang tussen taalontwikkeling en didactisch handelen in de groepen 7 en 8 van de drietalige basisscholen in de provincie Fryslân.

Uitvoering door Eabele Tjepkema.

Op de meeste Friese basisscholen wordt onderwijs verzorgd in drie doeltalen Nederlands, Fries en Engels. Op de drietalige basisscholen worden de drie talen aangeboden als vak én worden deze overeenkomstig *Content and Language Integrated Learning (CLIL)* gebruikt als middel om te leren bij niet-taalvakken. In dit onderzoek wordt met name gekeken naar de samenhang tussen taalontwikkeling van de leerlingen in de drie doeltalen en het didactisch handelen van de leraar in de groepen 7 en 8 van de Friese drietalige basisschool. Bij het didactisch handelen gaat het om de variatie in interactie tussen leraar en leerlingen in elk doeltaal, de aandacht voor de inhoud van het leren, de focus op taal tijdens het leren en taalgebruikstimulerende werkvormen. Over een periode van twee schooljaren is de woordenschatontwikkeling en de ontwikkeling begrijpend lezen van de leerlingen in de drie doeltalen gevolgd. Daarnaast is het didactisch handelen van de leraar in de klas gefilmd en is er voor de codering een observatie-instrument ontwikkeld.

Promotieonderzoek door kenniskringleden

Ambities

We stellen vast dat we veel onderzoek hebben verricht en dat we scholen, leerkrachten en studenten hebben kunnen ondersteunen in het vergroten van hun interactionele repertoire. Dat heeft geleid tot nieuwe inzichten, werkwijzen, instrumenten en materialen. We hebben dus veel meer greep op de mogelijkheden van interactie, waarmee leerkrachten & leerlingen het onderwijs kunnen vormgeven. De grote lijnen kenden we al wel op basis van internationaal onderzoek en dankzij ons eigen praktijkgerichte onderzoek hebben we nu ook meer inzicht gekregen in de nuances, die leerkrachten vervolgens kunnen helpen.

Wanneer we kritisch kijken naar de opbrengsten tot nog toe, dan zijn er een aantal zaken die we in de komende beleidsperiode verder willen versterken:

- 1 De onderzoekslijnen 'interactie in de klas' en 'meertalig onderwijs' krachtiger met elkaar verbinden. Die onderzoekslijnen vormen allereerst de basis voor het nieuw op te richten lectoraat binnen de Academie Primair Onderwijs en biedt daarnaast veel kansen voor het uitvoeren van praktijkgerichte onderzoeksprojecten.
- 2 Het inzicht dat we hebben verkregen benutten voor de verbetering van de onderzoekspraktijk door scholen voor langere tijd aan ons te binden. Voorbeelden van initiatieven die nu in gang worden gezet en waar het thema *dialogisch onderwijs in meertalige contexten*, expliciet of ondersteunend, een rol speelt, zijn bijvoorbeeld:
 - a Gepersonaliseerd leren en ICT i.s.m. Hanzehogeschool, RUG, Quadraten en O2G2

- b** Ondersteunend onderzoek in het kader van de kwaliteitsagenda van Friesland College
 - c** Aanvragen in het kader van Sprong Educatief
 - i.** Inclusief onderwijs in meertalige contexten, met focus op nieuwkomers (landelijk netwerk)
 - ii.** Noordelijk Netwerk 'Interactie in de klas' (Hanze, RUG)
 - d** Project i.s.m. Circulair Friesland (sparkthemovement.nl)
- 3** Zorgen voor een stevige inbedding van 'dialogisch onderwijs' in het nieuwe curriculum van de lerarenopleiding (pabo & tlo), bijvoorbeeld door bij te dragen aan het onderwijs in een DBE-atelier door middel van PGOO (zie artikel van Albert Walsweer in deze bundel).
Te denken valt aan:
- a** Participatie in ateliers passend bij de thema's uit het nieuwe curriculum, bijvoorbeeld zoals atelier 'communiceren';
 - b** Inzetten van studenten in het (meerjarig) onderzoek van het lectoraat;
 - c** Verder ontwikkelen van de minor *Taalontwikkelen leren*;
 - d** Didactiek van 'interactie in de klas' ontwikkelen o.b.v. de CARM- methodiek.

Afronding

In dit artikel hebben we vanuit het gedachtegoed en de ontwikkelde werkwijze van het lectoraat Taalgebruik & Leren beschreven. De bedoeling is om de opbrengsten te benutten in een nieuw lectoraat. Dat is van belang om dat we denken dat de kwaliteit van interactie in de klas een van de belangrijkste indicatoren is van de kwaliteit van leren en lesgeven.

Literatuur

- Alexander, R.J. (2017)** *Towards Dialogic Teaching: rethinking classroom talk* (5th edition), Dialogos.
- Bereiter, C. (2002).** Education and mind in the knowledge age. Mahwah, N.J: L. Erlbaum Associates.
- Berenst, J. (2012).** Taalgebruik in de klas, als basis voor kennisconstructie. Lectorale rede. Leeuwarden: NHL Hogeschool. [<https://interactieindeklas.com/publicaties/>]
- Biesta, G. (2015).** *Het prachtige risico van onderwijs*. Uitgeverij Phronese.
- Cazden, C. B. (2001).** Classroom discourse: The language of teaching and learning. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Gee, J. P. (2004).** Situated language and learning: A critique of traditional schooling. New York: Routledge.
- Herder, A., Berenst, J., de Glopper, K., & Koole, T. (2018).** Nature and function of proposals in collaborative writing of primary school students. *Linguistics and Education*, 46, 1-11.
- Herder, A., Berenst, J., Koole, T. & K. de Glopper (2018).** Reflective practices in collaborative writing of primary school students. *International Journal of Educational Research*, 90, 160-174.
- Hiddink, F. (te verschijnen).** Problemen oplossen in de kleuterklas.
- Hogan, K., Nastasi, B. K., & Pressley, M. (1999).** Discourse patterns and collaborative scientific reasoning in peer and teacher-guided discussions. *Cognition and Instruction*, 17(4), 379-432.
- Linthorst, R., M. Pulles & S. Faasse (2013).** Observeren en volgen van mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden. In: *Tijdschrift Taal*, jrg. 4, nr. 7, p. 6-11.
- Mercer, N. (2005)** Sociocultural discourse analysis: analysing classroom talk as a social mode of thinking. *Journal of Applied Linguistics*, 1(2), 137-168.
- Pulles, M., J. Berenst, K. de Glopper & T. Koole (te verschijnen).** Text selection proposals in dialogic reading in primary school. *Pragmatics and Society*.
- M. Pulles (te verschijnen).** How primary school children address reading problems in dialogic reading. *Linguistics and Education*.
- Van der Veen, C., & van Oers, B. (2017).** Advances in research on classroom dialogue: learning outcomes and assessments. *Learning and Instruction*, 48.
- Walsweer, A. (2015).** [Ruimte voor leren: Een etnografisch onderzoek naar het verloop van een interventie gericht op versterking van het taalgebruik in een knowledge building environment op kleine Friese basisscholen](#) [Groningen]: Rijksuniversiteit Groningen.
- Wegerif, R. (2013).** Dialogic: Education for the Internet age. London: Routledge.
- Wells, G. (1999).** Dialogic inquiry: Towards a socio-cultural practice and theory of education. Cambridge: Cambridge University Press.